

Tadeusz Kotarbiński, Szkice praktyczne
Warszawa 1913, Wyd. Kasy im. Mianowskiego

Krótka charakterystyka treści esejów

Przedmowa (Warszawa, w maju 1913)

[...] zbiór szkiców, a nie zarys systemu[...]

Cel czynu a zadanie wykonawcy (Lwów, maj 1910 odczyt w Kole Filozoficznym)

czyn, akcja, cel czynu, zadanie wykonawcy

kwestie: (1) powierzchowne naśladowanie; (2) przeciwieństwa celu akcji celu czynu; (3) ważność celu czynu, a drobiazgowość celu akcji; (4) współdziałające przeciwdziałania; (5) za co sprawca jest odpowiedzialny moralnie? Za czyn, czy za intencję? – akcja bezwzględna[...] w każdym czynie natury moralnej owa akcja bezwzględna jest zawsze etyczna [...]

O pojęciu pozycji (Lwów, grudzień 1910, odczyt w KF)

[...] przedmiot, będący w [...] dodatnim położeniu, znajduje się w pozycji, tj. korzystnej sytuacji

O działaniu przymusowym (j.w.)

Muszę zrobić to a to, znaczy, że gdybym tego nie zrobił byłoby dla mnie źle i przy tym gorzej, niż wtedy, gdy to zrobię.[...] nazwijmy sytuacją przymusową lub s. krytyczną [...]

[...] O ile chcemy, aby dana czynność, miła dla nas, otrzymała sankcję, aprobatę moralną, starajmy się zrobić ją przymusową, to znaczy uzależnić od niej coś ważnego, tak ważnego, żeby aż mogło być sankcją moralną.

O konieczności działania (j.w.)

Zasady pomocnicze: (1) jeżeli mogę zrobić, to mogę nie zrobić; (2) jeżeli mogę zrobić, to muszę zrobić cokolwiek; (3) wykonam czyn nad danym przedmiotem pod danym względem także wówczas, gdy skutek będzie różny od tego któryby nastąpił gdybym dany do wykonania czyn pod danym względem wykonał

Twierdzenie: Jeśli mogę wykonać dany czyn nad danym przedmiotem po danym względem, w takim razie muszę wykonać jakiś czyn nad tym samym przedmiotem pod tym samym względem.

[...] w ocenie [...] kryteriów czynu nad danym przedmiotem pod danym względem stoimy na gruncie pewnych wymagań, stawianych pojęciu czynu w ogóle, a czynu nad danym przedmiotem pod danym względem w szczególności. Mamy na myśli takie pojęcie czynu, jakim operujemy w etyce, jakiego używamy,

usiłując określić wymiar odpowiedzialności, jakim się posługujemy, obmyślając „co zrobić” i oceniając dane projekty, takie wreszcie pojęcie czynu, na którego podstawie można by skonstruować szereg twierdzeń ogólnych umiarych, mających wartość kierowniczą i klasyfikacyjną. [...] W tych właśnie zasadach należałoby może szukać rozwiązania palącego problemu współczucia i poświęcenia. A są one w znacznej mierze dedukcjami z twierdzeń o charakterze, ogólnie rzecz biorąc, nie swoiście etycznymi, na których równie dobrze jak etyka opierać się musi każdy system norm kierowniczych, nie wyłączając metodologii nauk i w ogóle dobrego myślenia. Sferą tych twierdzeń jest sfera ogólnej teorii czynu, czyli praktyki ogólnej.

Zagadnienie istnienia przyszłości (Warszawa, luty 1912, odczyt w Polskim Towarzystwie Psychologicznym)

[...] przeszłość nie przestała istnieć, przestała być tylko obecna; [...] zdaniem wielu: przyszłość istnieje też, tylko nie jest obecna. Sądzymy wbrew temu twierdzeniu, że jest wybrana część przyszłości, która nie tylko nie jest obecna, ale nawet istnieć nie zaczęła, co do której nie jest dzisiaj prawdą, że istnieje.[...] Te rzeczy przyszłe są niezdecydowane, są w naszych rękach, w naszej władzy, i wielka granica praktyczna, dzieląca wszystko na dwie wielkie strefy, nie jest chwilą obecną; ona tylko miejscami przez tę chwilę obecną przechodzi.[...] Dopiero wtedy tworzymy naprawdę, kiedy tworzymy prawdę.[...] Bo aby coś naprawdę zaczęło istnieć, na to potrzeba, aby przedtem, nim to istnieć zacznie, sąd, to coś stwierdzający, nie był prawdą. To jest warunek twórczości.

O rozszerzaniu sfery czynu (Warszawa, październik 1912 odczyt w PTP)

Sfera czynu podmiotu izolowanego nie może się zwiększać z biegiem czasu, a sfera czynu podmiotu nieizolowanego może się zwiększać tylko kosztem uszczuplenia cudzej sfery czynu.